

1 JULI 1916.

AFLEVERING 5.

NADruk VERBODEN.

Opgericht door E. HEIMANS, J. JASPERS Jr. en JAC. P. THIJSSE.

REDACTIE

J. HEIMANS, AMSTERDAM.

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

ADRES DER REDACTIE:

JAC. P. THIJSSE, BLOEMENDAAL.

UITGAVE VAN:

W. VERSLUYS TE AMSTERDAM.

ADMINISTRATIE:

2e OOSTERPARKSTRAAT 223, AMSTERDAM.

Prijs per jaar f 4.80.

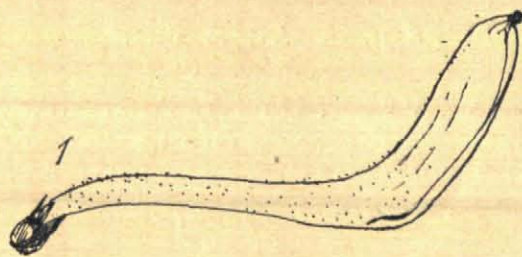
KAMPERFOELIE-KUNSTEN.

ALS het mij eens overkwam, dat ik, als wijlen de onsterfelijke Rip van Winkle eens voor onbepaalden tijd in den dut geraakte of op andere wijze werd opgeborgen en ik werd dan op een mooien dag wakker en eens neergezet in het een of ander van onze Nederlandsche landschappen, dan zou ik door even naar de planten en dieren te zien wel op een week precies den datum en op een uur nauwkeurig den tijd van den dag kunnen bepalen". Dit is een bewering uit de dagen van mijn overmoedige jeugd en ik durf haar tot op zekere hoogte nog wel gestand doen. Echter moet ik er nu bijvoegen, dat de natuurklokken toch ook wel eens in den war raken en dat ik in een Junimaand, als die van 1916, allicht zeer grove fouten zou kunnen maken.

Juist een van mijn meest betrouwbare kalenderklokken bleek mij in deze dagen heel leelijk van de wijs. De kamperfoelie nog al, en dat is er een, die zoowel van belang is voor den tijd van het jaar, als voor het uur van den dag. De lengte van zijn jonge loten markeert den tijd van Maart tot Mei, de bloemknoppen van den eersten bloei vertoonen zich in 't midden van Bloemaand,

de eerste bloem opent zich in de laatste week van Mei. Dan volgen drie bloei-perioden, onderbroken door een vrij duidelijke rustpoos: de Juni-bloei, de Augustus-bloei en de October-bloei. Ge zult, als ge er op let, opmerken, dat de twee laatste minder duidelijk te scheiden zijn dan de twee eerste, maar ge kunt er zeker van zijn, dat, als de kamperfoelie roode vruchten, groene vruchten en jonge bloemen tegelijk vertoont, de tijd der vallende bladeren niet meer ver af is.

Eigenlijk weet ik geen een plant, die zoo het heele jaar door den tijd aanwijst. Voor de Mei- en Juni-weken zijn er nog wel een paar, die het heel schilderachtig doen, o. a. de grove den, die zijn vrouwelijke bloeiwijzen op hun steeltjes als wijzers een halven draai laat maken: hooge lente, kwart-over-lente en lage lente. De bloeiende kastanjepluim telt de dagen van Mei en het topbloempje van de struikhei markeert vrij stipt het eind van den zomer. Ik kan onze jeugdige lezers aanraden op deze verschijnselen te letten, dan kunnen ze meteen zien, hoe onbetrouwbaar en onvolledig nog de opgaven van bloeitijden in onze Flora's zijn, zelfs in die van Heimans, Heinsius en Thijssse. Ik ben er

Begin van 't openen van de Kamperfoeliebloem.

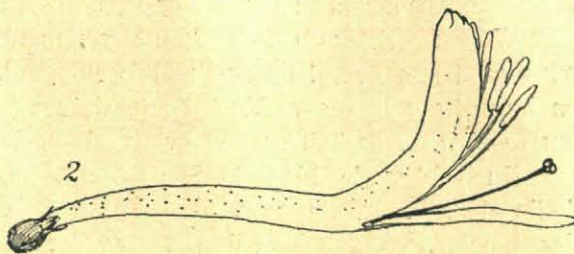
dan ook altijd op uit, om nog steeds nauwkeuriger gegevens te verkrijgen, ook uit verschillende deelen van ons land, want dat kan nog al eens uiteenloopen. Natuurlijk bedoel ik niet den bloei van abnormale enkelen, maar van de groote massa. Ge kunt wel bloeiende bosch-anemoontjes vinden in het begin van Februari, maar hun eigenlijke bloei begint pas in het eind van Maart.

Zoo zult ge ook zien, dat in Midden-Nederland 1 Mei de datum is voor het begin van den bloei van Eereprijs en Akkerhoornbloem, al vindt ge van beiden een enkel exemplaar wel tien dagen eerder met een bloempje.

Er zijn ook bloemen, die heelemaal niet in Rip van Winkle zijn kraam te pas zouden komen, ik bedoel *mijn* Rip, die den tijd van het jaar moet bepalen. Daar heb je bijvoorbeeld de gewone Salomonszegel. Die komt heel ongelijk in bloei, zelfs op zeer dicht bij elkaar gelegen plaatsen. Als de Salomonszegels bij mij in 't boschje hun eerste bloem openen, zijn er op Lindenheuvel al heele partijen geheel uitgebloeid, en deze week, nu de mijne, die zoo laat zijn, al lang in vrucht staan, vind ik nog frisch bloeiende op Aerdenhout. Je kunt je dus met zoo'n Salomonszegel al heel gauw een maand vergissen en hebt niets aan zijn mooie bloemenreeks.

Nu het uur van den dag. Ook in dit opzicht had ik altijd de kamperfoelie als een bewonderenswaardige klok leeren kennen. Op lekkere warme zonnige zomerdagen gaan de nieuwe bloemen beginnen met zich te openen, een uur of vier voor zonsondergang. De groene stempelknop komt dan even aan den top van de bloem te voorschijn en duwt de onderlip een klein eindje van de boven-

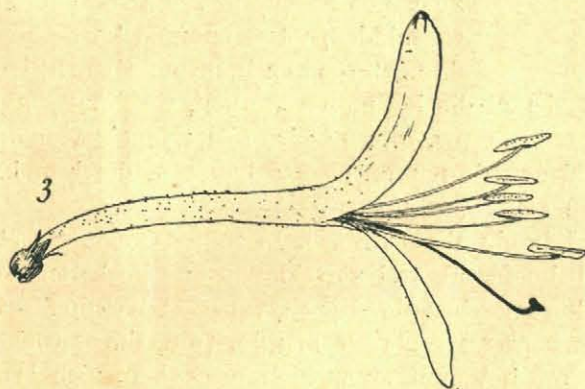
lip af. Dat blijft dan een poosje zoo, maar een paar uur later gaat de onderlip naar beneden omkrullen, de stijl gaat mee en weldra volgen de meeldraden, waarvan de dikke gele helmknoppen nog werden vastgehouden tusschen de vier saamgewelfde slipjes van de bovenlip, die zich ietwat achterwaarts spreiden. Die helmknoppen gaan dan dezelfde beweging doen, die wij vroeger eens bij de goudlelie gezien hebben; ze gaan zich horizontaal plaatsen voor den ingang der bloem, een

Het snelle tempo, normaal meestal twee uur voor zonsondergang.

stand die typisch is voor bloemen, die door nachtvlinders worden bestoven. Eer dat alles goed en wel in zijn stand is gekomen, heeft de zon de kim bereikt. Nu kunnen ook de avondvlinders komen, en ik heb het wel gehad, dat gammauiltjes, de meekrapvlinder en een enkele liguster-pijlstaart al heel gauw op 't appèl verschenen. Op andere avonden echter was het bezoek maar zeer schaarsch. Nu openen lang niet alle bloemen aan eenzelfde kamperfoeliestruik zich precies op hetzelfde oogenblik, maar het verschilt toch niet veel en met wat ervaring kan men door telling en vergelijking al heel aardig het avonduur vaststellen. Dat nu de zomertijd-verschuiving er nog bij te pas komt, doet natuurlijk niets ter zake.

Gedurende den nacht ondergaat de bloem weinig verandering, alleen gaan de vier slippen van de bovenlip zich nog wat meer spreiden. Tegen den morgen echter komt er weer beweging in de meeldraden. Die krommen zich neerwaarts, terwijl de stijl zich naar boven gaat draaien. Ze kruisen dus elkander en als

Gereed voor de nachtvlinders. Zonsondergang.

de stijl niet snel genoeg gegroeid is, komt de stempel licht met de helmknoppen in aanraking en heeft er zelfbestuiving plaats. Dikwijls genoeg echter komt hij er ongeschonden door, waartoe de omstandigheid, dat de drie middelste meeldraden vaak korter zijn dan de buitenste, natuurlijk veel bijdraagt. In sommige bloemen echter zijn drie meeldraden langer dan de twee andere.

Gedurende den dag gaat nu de bovenlip achterwaarts omkrullen

en krijgt de blanke binnenkant van beide lippen een geelachtig tintje en zoo krijgen wij langzamerhand het namiddaguur, wanneer weer nieuwe bloemen zich

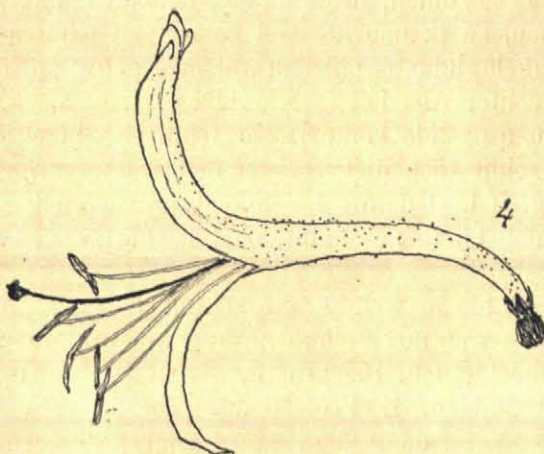
gaan openen. Volledigheidshalve wil ik er nog bijvoegen, dat op den derden dag de bloem heelemaal geel wordt en de stijl zich precies rechthout strekt. Hij is dan een centimeter langer, dan toen de bloem zich opende.

Weken achtereen heb ik dit wel met groote regelmatigheid zien gebeuren en avond aan avond de snelheid bewonderd, waarmee die bloemen zich openen en hun stand innemen. Vooral aan rijke bloemkransen is dat zeer indrukwekkend om te zien en ik heb er nog evenveel plezier in als vijf-en-twintig jaar geleden.

Nu echter de bloeitijd is begonnen met drie gure weken, is mijn kamperfoelie deerlijk in de war. Het is alsof het heele groeiproces van het openen der bloemen een belangrijke vertraging ondervindt, die voor de verschillende bloemen verschillend is en zoo vind ik ze dan thans op alle tijden van den dag in alle toestanden. Met het eigenlijke openen gaat nu soms een halve dag gemoeid. Het uitbloeien echter loopt toch weer in drie dagen af en de bestuiving

lijdt er, dank zij de vlijtige hommels en bijen, niet erg onder.

De vlinders echter blijven uit; er vertoonen zich trouwens heelemaal maar weinig insecten en daarom is waarschijnlijk de nachtzwaluw ook zoo stil. Mijn kamperfoelie wordt in deze dagen nog het meest bezocht door de honingbijen en de hommels. De bijtjes kunnen er niet aan denken, om den honig te bereiken, maar zij oogsten er nu rijkelijk stuifmeel en 't is een lust om te zien, hoe ze dat met hun voorpooten en middenpooten naar de korfjes op de achterpooten brengen. Het vlijtige

De morgen van den tweeden dag.

diertje zweeft voor de bloem en je ziet al die ledematen werken, regelmatig als een machine, alleen gaat het wat te gauw, om precies alle tempo's van de manoeuvre te onderscheiden. Vooral aan de pas ontbloede bloemen, die hun in normale tijden ontgaan, halen zij nu een rijken voorraad.

De tuinhommels krijgen zoowel honig als stuifmeel. In mijn „Omgang met Planten” heb ik in het kamperfoelie-hoofdstuk wel verteld van een heel domme tuinhommel, die honig dacht te halen tusschen de slippen van de bovenlip door. Er zijn echter ook slimmerds. Ik heb er nu een paar in mijn tuin, die ontdekt hebben, dat bij de bloemen, die op het punt staan zich te openen, zich een klein spleetje vormt bij de samenvoeging van onderlip en bovenlip. Met kennersblik zoeken ze die bloemen op, zonder aarzelen grijpen ze de kroonbuis bij de bocht en steken de lange glanzige tong naar binnen. Ze vangen rijke buit, want in de bloem, die zich gaat openen is de heele kroonbuis vol honig. De bloem

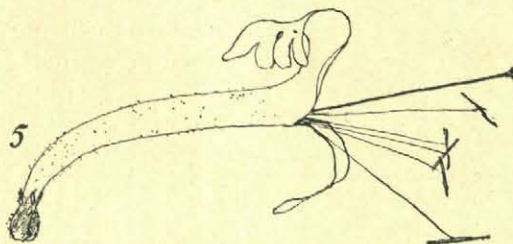
zelf heeft er natuurlijk geen voordeel van, daar de helmknoppen en stempel een heel eind verder liggen. Zulk hommelse bezoek is van het standpunt der bloem bezien niet veel meer dan inbraak en diefstal. Intusschen maken de tuinhommels het weer goed, want ze bezoeken ook met veel vlijt de geopende bloemen en bonzen zooveel ze maar willen tegen helmknoppen en stempels. Kleine weidehommeltjes komen stuifmeel halen net als de honigbij, en andere insecten heb ik er dezer dagen nog niet op gezien.

Nog iets. In den namiddag heb ik al een paar keer gemerkt, dat de kamperfoelie in het geheel niet geurde. Later op den avond herstelde zich dat weer en het verschijnsel deed zich niet op alle dagen voor, maar ik houd het ook al weer voor een gebrek aan energie.

Dezelfde onregelmatigheden had ik vroeger ook al aan de kamperfoelie waargenomen, maar dan in October, gedurende den derden bloeitijd. Dat is trouwens een verschijnsel dat zich vaak voordoet; in het eind van den bloeitijd verlopen de bloemen, je zoudt kunnen zeggen, ze gedragen zich dan zonder stijl of correctheid, zoo ook het madeliefje; in den winter blijft het open bij lage temperatuur en geringe lichtsterkte, dus onder omstandigheden waarbij het zich in den zomertijd al lang gesloten zou hebben. Let ook eens op de Eereprijs, die gedraagt zich bij zijn tweeden bloei in September heel anders dan bij zijn eerste en eigenlijke bloei in Mei en Juni.

Het is een groot genoegen om op deze dingen te letten en er doen zich allerlei interessante en moeilijk of onmogelijk te beantwoorden vragen bij voor. Mocht in de vacantie in uw zomerverblijf het slechte weer u beletten verre tochten te doen, zoek dan in uw nabijheid wat interessante planten op en ga hun gedrag eens na. En neem vooral de kamperfoelie, want daar zijn nog allerlei avonturen mee te beleven, waarvan ik nog in het geheel niet heb gerept. Want niet alleen voor licht en warmte maar ook voor den invloed van de zwaartekracht is hij uiterst gevoelig en 't is buitengewoon bewonderenswaardig, hoe aan deze beweeglijke slingerplant, de helmknoppen en 't gevoelig stempelvlak zich hun vasten stand in de ruimte weten te verzekeren.

JAC. P. TH.

Het laatste stadium voor het afvallen.

